

بررسی رابطه بین ویژگی های حسابرس و کیفیت سود (مطالعه موردی: شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)

سیده صدیقه حسینی

هنرآموز حسابداری، کارشناس حسابداری، دانشگاه پیام نور، واحد بابل، بابل، مازندران، ایران.

چکیده

هدف اصلی این تحقیق آن است تا اثر ویژگی های حسابرس را بر کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مورد سنجش قرار دهد. بدین منظور، این پژوهش با استفاده از تئوری ها در زمینه ویژگی های حسابرس و کیفیت سود سعی در برآورد رابطه متغیرهای فوق بر حسب مدل تحقیق نماید. جامعه آماری تحقیق حاضر، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که با استفاده از روش غربالگری تعداد ۱۲۵ شرکت برای دوره ۵ ساله از ابتدای سال ۱۳۹۵ تا انتهای سال ۱۳۹۹ انتخاب شده اند. در این پژوهش از چرخش حسابرس مستقل، اندازه موسسه حسابرسی و استقرار کمیته حسابرسی به عنوان ویژگی های حسابرس استفاده گردید. نتایج تحقیق نشان داد که یک ارتباط مثبت بین ویژگی های حسابرس و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد.

واژه های کلیدی: ویژگی های کاری حسابرس، چرخش حسابرس مستقل، اندازه موسسه حسابرسی، استقرار کمیته حسابرسی،

کیفیت سود

۱- مقدمه

رسوایی‌های مالی اخیر در سطح بین‌الملل نظیر لمن برادرز، ساتیام، انگلو ایریش بانک، انرون، وردکام و تلکام نگرانی‌هایی را در مورد کیفیت سود پدید آورده است. حسابرس مستقل نقش اساسی در فرآیند گزارشگری مالی و قابلیت اعتبار آن بازی می‌کند. در حالی که مسؤلیت تهیه صورت‌های مالی بر عهده مدیریت شرکت است ولی در پی این رسوایی‌ها، انگشت اتهام به سوی حسابرسان نیز نشانه رفته است (کیم و همکاران، ۲۰۱۴)

در این ارتباط این اجماع نظر وجود دارد که فقدان استقلال و کیفیت ضعیف حسابرسی موجب وقوع چنین رسوایی‌هایی گشته است. در پی این وقایع، قانونگذاران و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری و حسابرسی در پی ساز و کارهایی برای بهبود استقلال حسابرسان و کیفیت حسابرسی^۳ بوده‌اند. از جمله این تلاش‌ها می‌توان به موضوع چرخش اجباری حسابرسان^۴ اشاره کرد. موضوع چرخش اجباری حسابرس خود به دو مقوله مجزا تفکیک می‌شود. یکی تغییر در سطح تیم حسابرسی به خصوص در رده شرکا و مدیران و دیگری تغییر در سطح مؤسسه حسابرسی است. چرخش اجباری حسابرسان، پس از شکست‌های اخیر حسابرسی، توجه بسیاری را به خود معطوف کرده است (لنوکس و همکاران، ۲۰۱۵).

با توجه به مقوله جدایی مالکیت از مدیریت، بحث حاکمیت شرکتی و همچنین، تئوری‌های مطرح شده مرتبط با آن از قبیل تئوری نمایندگی، تئوری ذینفعان و دیگر تئوری‌ها، نیاز به رسیدگی و حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌ها کاملاً ضروری است. حسابرسی، برای صورت‌های مالی گزارش شده ارزش افزوده فراهم می‌کند زیرا بررسی مربوط بودن و قابلیت اتکای محتوای صورت‌های مالی را گزارش می‌دهد. یک مؤسسه حسابرسی مستقل و با مهارت، قادر به شناخت ارائه نادرست اقلام صورت‌های مالی مورد رسیدگی بوده و می‌تواند نسبت به ارائه صحیح آن بر صاحبکار خود تأثیرگذار باشد تا در نتیجه آن، اطلاعات مالی قابل اتکایی گزارش شود. رسیدن به این هدف مطلوب، به خصوصیات مؤسسه حسابرسی کاملاً وابسته بوده و این خصوصیات می‌تواند به شکل مثبت یا منفی با کیفیت حسابرس در ارتباط باشد (وو و همکاران، ۲۰۱۱).

این امکان وجود دارد که حسابرسان در هنگام ارزیابی سیستم کنترل داخلی واحد مورد رسیدگی و جمع‌آوری سایر شواهد نسبت به صداقت مدیریت دچار شک و تردید شوند و بعد از بررسی‌های بیشتر به این نتیجه برسند که اطلاعات ارائه شده توسط مدیریت قابل اتکا و معتبر نیستند، و باعث افزایش شدید ریسک حسابرسی می‌شود. بنابراین، اگر تیم حسابرسی نتواند این مشکل را حل کند و ریسک حسابرسی را پایین بیاورد امکان دارد تصمیم به واگذاری کار و تغییر صاحبکار بگیرند (لنوکس و همکاران، ۲۰۱۵).

همچنین، نتایج برخی از پژوهش‌ها حاکی از آن است که تغییر در مدیریت شرکت‌ها یکی از عوامل مؤثر بر تغییر حسابرس است. زمانی که مدیریت تغییر می‌کند، ممکن است برای اینکه خود را خوب جلوه دهد اقدام به تغییرهایی کند که یکی از این تغییرها، تغییر حسابرسان (به منظور افزایش کیفیت)، باشد (ثقفی و همکاران، ۱۳۹۳). مدیریت جدید ممکن است صرفاً به این دلیل که شرکت در جستجوی ایده‌های نوینی است که با رویه‌ها و سیاست‌های مدیریت پیشین ناسازگار است حسابرس جدیدی را انتخاب کند که با او در گذشته کار کرده است. از سوی دیگر، تغییرات مدیریت نیز می‌تواند به دلیل عدم رضایت از خدمات حسابرس قبلی، عدم توافق با حق‌الزحمه حسابرسی، منجر به جستجوی حسابرسان جدید شود. مدیریت جدید ممکن است به استفاده از روش‌های حسابداری سودافزا تمایل داشته باشد و به دنبال حسابرسی برای تأیید روش مذکور باشد. مدیریت جدید، همچنین، ممکن است به دلیل سوءظن یا نارضایتی از مجموعه مدیریت و حسابرس قبلی درصد انجام حسابرسی توسط حسابرس جایگزین و انتقال مسؤلیت به مدیریت و حسابرس قبلی باشد. همچنین، مدیریت جدید می‌تواند

¹ Quality of benefit

² Kim et al.

³ audit quality

⁴ Mandatory rotation of auditors

⁵ Woo et al.

به منظور سابقه همکاری و رابطه با حسابرس دیگر در شرکت قبلی و تمایل به تداوم همکاری با آن، حسابرسان فعلی شرکت را تغییر دهند (درخشی و همکاران، ۱۳۹۱).

جکسن^۶ و همکاران (۲۰۰۸) اثر تداوم انتخاب حسابرس بر کیفیت حسابداری را از دو دیدگاه قابل بررسی می‌دانند. تداوم انتخاب حسابرس موجب می‌شود حسابرس، به مرور دانش خاص مشتری را کسب کند که این موضوع باعث افزایش صلاحیت حرفه‌ای حسابرس و افزایش کیفیت حسابداری می‌شود. اما از سوی دیگر، تداوم انتخاب حسابرس، موجب نزدیکی بیش از حد حسابرس به مدیریت کارفرما می‌شود که این موضوع ممکن است اثر منفی بر استقلال حسابرس و کیفیت حسابداری داشته باشد (بولین^۷ و همکاران، ۲۰۱۳).

دی آنجلو^۸ (۱۹۸۱) اظهار نظر حسابرس را نتیجه حسابداری مستقل صورت‌های مالی تهیه شده به دست مدیریت می‌داند. از سوی دیگر، شرکت‌ها نیز اغلب خواهان کسب اظهار نظر مقبول حسابداری هستند و در این راه تلاش می‌کنند تا با حسابرس خود به توافق برسند یا حتی دست به تعویض حسابرس بزنند. بنابراین، می‌توان گفت که نوع اظهار نظر حسابرس، به خود حسابرس بستگی دارد و کارفرما می‌تواند تأثیر کمی بر آن داشته باشد (وو و همکاران، ۲۰۱۱).

افزون بر تأثیر تصمیم‌های مدیریت بر تغییر حسابرس، فرصت‌های دستکاری سود به معنای وجود شرایط بالقوه اختلاف نظر (اختلاف‌هایی است که در سطح تصمیم‌گیری رخ می‌دهد) با حسابرسان نیز، زمینه‌ساز شروع ذهنیت تغییر حسابرس می‌باشد. حسابرس ممکن است درباره موضوعاتی مانند انطباق رویه‌های حسابداری انتخاب شده با استانداردهای حسابداری، شیوه‌های بکارگیری آنها و یا کفایت افشای اطلاعات در صورت‌های مالی با مدیریت توافق نداشته باشد. عدم توافق پیش آمده میان صاحبکار و حسابرس مستقل در مورد مسائل حسابداری تأثیر منفی و مستقیم روی نتایج مالی گزارش شده صاحبکار خواهد داشت (نمازی و همکاران، ۱۳۹۰). چنین عدم توافقی در وهله نخست تلاش شرکت صاحبکار برای بکارگیری اصول حسابداری نامناسب، متهورانه و یا سرپیچی از اصول عمومی پذیرفته شده حسابداری را به ذهن متبادر می‌کند. شرکتی که در این ارتباط با حسابرس خود دچار مشکل می‌شود، حسابرس مستقل را از ادامه کار منع کرده، و حسابرس دیگری که رویه‌ای مسالمت‌آمیز با رویه‌های حسابداری خود دارد را به کار خواهد گرفت. این پژوهش با هدف اثر ویژگی‌های حسابرس بر کیفیت سود به دنبال پاسخ به این سوال است که آیا ویژگی‌های حسابرس اثر معنی‌دار بر کیفیت سود دارد؟

۲- اهداف تحقیق

- تبیین اثر چرخش حسابرس بر کیفیت سود.
- تبیین اثر اندازه موسسه حسابداری بر کیفیت سود
- تبیین اثر استقرار کمیته حسابداری و حسابداری داخلی بر کیفیت سود

۳- فرضیه‌های تحقیق

- فرضیه اول: چرخش حسابرس مستقل اثر معنی‌دار بر کیفیت سود دارد.
- فرضیه دوم: آیا اندازه موسسه حسابداری اثر معنی‌دار بر کیفیت سود دارد.
- فرضیه سوم: استقرار کمیته حسابداری و حسابداری داخلی اثر معنی‌دار بر کیفیت سود دارد.

۴- پیشینه تحقیق

رجبی و محمدی خشوئی (۱۳۹۵) به بررسی شاخصهای هزینه نمایندگی و قیمنگذاری خدمات حسابداری مستقل در سال ۱۳۸۴ پرداخته‌اند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق نشان داده است روابط نمایندگی اثر معناداری بر تقاضا برای خدمات حسابداری ندارد و تنها متغیر اثرگذار، مربوط به سهم اولین سهامدار عمده که اثر کاهنده بر حق‌الزحمه حسابداری

⁶ Jackson et al.

⁷ Bowlin et al.

⁸ De Angelo

دارد، بوده است و این بدین معنی است که هر چه درصد سهم اولین سهامدار عمده بیشتر باشد، رابطه نمایندگی میان مدیر و سهامداران بیشتر متمرکز می‌شود، هزینه نمایندگی کاهش می‌یابد و به تبع آن حق‌الزحمه حسابرسی نیز کاهش می‌یابد. نیکبخت و تنانی (۱۳۹۴) عوامل مؤثر بر حق‌الزحمه حسابرسی صورت‌های مالی را مورد آزمون قرار داده‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که متغیرهای حجم عملیات (اندازه)، پیچیدگی عملیات، نوع مؤسسه حسابرسی و تورم ارتباط معناداری با حق‌الزحمه حسابرسی دارند ولی متغیرهای ریسک حسابرسی و تحصیلات و تجربه مسئول تهیه کننده صورتهای مالی با متغیر وابسته (حق‌الزحمه حسابرسی) فاقد ارتباط آماری بودند.

ابراهیمی کردلر (۱۳۹۴) و همکاران در پژوهشی درباره‌ی نقش حسابرسان مستقل در کاهش اقلام تعهدی اختیاری دریافتند، نوع مؤسسه حسابرسی با اقلام تعهدی اختیاری ارتباط دارد خسروی چرمی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر نوع اظهارنظر حسابرس در ایران دریافت، ارتباطی بین اظهارنظر حسابرس و مدیریت شرکت وجود ندارد اما ارتباط بین اظهارنظر حسابرس با نوع مؤسسه حسابرسی و اندازه ی واحد مورد رسیدگی معنادار است

برایان و ماسون (۲۰۱۶) در تحقیقی با عنوان تاثیر مدیریت سود از طریق استفاده از انجام بازخرید سهام *accretive* در هزینه های حسابرسی، استدلال کرده‌اند شواهدی از یک ارتباط مثبت و معنادار بین استفاده از باز خرید سهام *accretive* بعنوان یک روش مدیریت سود و هزینه های حسابرسی وجود دارد.

آلالی^۹ (۲۰۱۵) رابطه بین حق‌الزحمه حسابرسی و اقلام تعهدی غیر اختیاری را برای ۸۱۷۸ شرکت، بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶ بررسی کرد. نتایج تحقیق نشان داد که بین اقلام تعهدی غیر اختیاری و حق‌الزحمه حسابرسی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین حق‌الزحمه حسابرسی با سودآوری شرکت رابطه منفی دارد. شرکت‌ها در وضعیت مالی ضعیف (زبان) انتظار دارند تا حق‌الزحمه حسابرسی بیشتری پرداخت کنند، این امر منجر به افزایش ریسک این شرکت‌ها میشود و سودآوری کاهش می‌یابد.

آلستیر و دیگران^{۱۰} (۲۰۱۵) در کانادا، به بررسی این موضوع پرداختند که " آیا تفاوت شاخص‌های کیفیت حسابرسی در مؤسسه‌های بزرگ حسابرسی در مقابل مؤسسه‌های غیربزرگ، به مشخصات واحد مورد رسیدگی مربوط می‌شود". یکی از شاخص‌های کیفیت حسابرسی که آن‌ها در نظر گرفتند اقلام تعهدی غیرعادی واحد مورد رسیدگی بود. آن‌ها دریافتند، تأثیرات مؤسسه‌های بزرگ حسابرسی بر اقلام تعهدی غیرعادی واحدهای مورد رسیدگی در مقایسه تأثیرات مؤسسه‌های غیربزرگ حسابرسی بر اقلام تعهدی غیرعادی واحد مورد رسیدگی تفاوت با اهمیتی ندارد

چن و دیگران^{۱۱} (۲۰۱۵) در تایوان، طی پژوهشی رابطه بین اندازه حسابرس و تخصص صنعت او و سطح مدیریت سود را برای شرکت‌هایی که سهام آن‌ها برای بار اول در تایوان عرضه می‌شد، بررسی کردند. نتیجه آن پژوهش به این صورت بود که کیفیت حسابرسی، مدیریت سود را محدود می‌کند و شرکت‌های عرضه اولیه در تایوان که به وسیله پنج مؤسسه بزرگ، حسابرسی شده بودند، مدیریت سود کمتری داشتند.

۵- روش انجام تحقیق

با توجه به این که این تحقیق از اطلاعات گذشته برای آزمون فرضیات استفاده می‌کند از نوع تحقیقات پس‌رویدادی است. تحقیق از لحاظ تئوریک از نوع تحقیقات اثباتی و از لحاظ استدلال از نوع استقرایی می‌باشد. از سوی دیگر این تحقیق از نوع تحقیقات شبه تجربی در حوزه تحقیقات مالی حسابداری می‌باشد. با توجه به فرضیه تحقیق، از مدل رگرسیونی زیر که الهام گرفته از تحقیق لنوکس و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۵) است، جهت آزمون فرضیه استفاده می‌شود.

⁹ Alali

¹ Alastair & et al, 0

¹ Chen & et al. 1

¹ Lennox et al (2015) 2

$$DACC_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 AdtSize_{it} + \alpha_2 rotation_{it} + \alpha_3 Comit_{it} + \alpha_4 rotation_{it} + \alpha_5 MB_t + \alpha_6 LEV_{it} + \alpha_7 ROE_{it} + \alpha_8 LNSIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

شرح متغیرهای معادله های فوق به قرار زیر است:

الف: متغیر وابسته:

کیفیت سود: اگر بخواهیم از دید کلی به پژوهش های صورت گرفته درخصوص سنجش کیفیت سود نگاه کنیم، پژوهش های قبلی در خصوص تعیین رفتار مدیریت سود، بر توضیح روش های حسابداری جهت آزمون روابط میان یک متغیر روش حسابداری و تعدادی متغیر توصیفی، تمرکز داشته اند. بر اساس تحقیقات نوروش و همکاران نسخه تعدیل شده روش جونز^{۱۳} (۱۹۹۱) آزمون قوی برای بررسی مدیریت سود می باشد. از این رو در این تحقیق از روش چند قسمتی تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) برای اندازه گیری اقلام تعهدی اختیاری استفاده گردید. کل اقلام معوق به عنوان معیاری برای تغییرات در سرمایه در گردش غیرنقدی (با خارج نمودن حصه جاری اقلام بلندمدت) منهای کل هزینه های استهلاک برای دوره ی زمانی کنونی در سال Z می باشد که توسط کل دارایی های سال t-1 مقیاس بندی شده است؛ یعنی داریم:

$$TAC_{jt} = \frac{[(\Delta CA_{jt} - \Delta Cash_{jt}) - (\Delta DCL_{jt} - \Delta LTD_{jt} - \Delta ITP_{jt}) - DPA_{jt}]}{A_{t-1}}$$

TAC_{jt}: کل اقلام تعهدی برای شرکت J در زمان t

ΔA_{jt} : تغییر در سرمایه ی جاری (بدهی جاری-دارایی جاری) برای شرکت J در دوره زمانی t-1

$\Delta Cash_{jt}$: تغییر وجه نقد برای شرکت J در دوره زمانی t-1

ΔL_{jt} : تغییر در بدهی های جاری برای شرکت J در دوره زمانی t-1

ΔLTD_{jt} : تغییرات بدهی بلند مدت، برای شرکت J در دوره زمانی t-1

ΔITP_{jt} : تغییر در مالیات بر درآمد قابل پرداخت برای شرکت J در دوره زمانی t-1

DPA_{jt}: هزینه ی استهلاک برای شرکت J در دوره زمانی t-1

A_{t-1}: کل دارایی ها در پایان سال t-1

اقلام تعهدی غیر اختیاری شرکت J را در سال t نیز با کمک فرمول زیر محاسبه شد:

$$TA_{it} = \alpha_{it} \frac{1}{A_{i,t-1}} + \beta_{iit} \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{i,t-1}} - \frac{\Delta REC_{it}}{A_{i,t-1}} \right) + \beta_{2it} \frac{PPE_{it}}{A_{i,t-1}}$$

که در آن:

ΔREV = تغییرات در درآمد شرکت J در سال t

ΔREC = تغییرات در خالص دریافتی شرکت J در سال t

PPE = خالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت J در سال t

پارامترهای خاص α_{it} ، β_{1it} ، β_{2it} برای هر شرکت J براساس صنعت مربوط شرکت از مدل تعدیل

$$NDA_{it} = \alpha_i + \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \beta_{it-1} + \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{i,t-1}} \right) - \left(\frac{\Delta REC_{it}}{A_{i,t-1}} \right) \beta_{it} \left(\frac{\Delta PPE_{it}}{A_{i,t-1}} \right)$$

اقلام معوق اختیاری برای شرکت J در سال t به شرح زیر تعریف می شود

$$DACC_{it} = TA_{it} - NDA_{it}$$

¹ Jones (1991)

ب: متغیر مستقل

اندازه‌ی موسسه‌ی حسابرسی (AdtSize): ابتدا میانگین درآمد سالانه موسسات حسابرسی را عضو جامعه حسابداران محاسبه می‌شود. اگر حسابرس مستقل یک شرکت دارای درآمدی کمتر از میانگین باشد به آن شرکت عدد ۰ و در غیر این صورت به آن شرکت عدد یک اختصاص می‌یابد. به دلیل تفاوت زیاد بین درآمد سالانه سازمان حسابرسی با سایر موسسات، به شرکت‌هایی که حسابرس آنها سازمان حسابرسی بوده است عدد یک اختصاص می‌یابد.

چرخش حسابرس مستقل (rotation): اگر شرکای امضاکننده گزارش حسابرسی در ۲ سال گذشته تغییر نکرده باشد به آن شرکت عدد ۰ و در غیر این صورت به آن شرکت عدد یک اختصاص می‌یابد.

استقرار کمیته حسابرسی و حسابرسی داخلی (comit): اگر یک شرکت کمیته حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی نداشته باشد، به آن شرکت عدد صفر و در غیر این صورت به آن شرکت عدد یک اختصاص می‌یابد.

ج: متغیرهای کنترلی

MB_t به عنوان نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری شرکت در پایان سال t محاسبه می‌شود.

اهرم مالی (LEV) به عنوان ارزش دفتری کل بدهی‌ها تقسیم بر کل دارایی‌ها در پایان سال t تعریف می‌شود.

بازده حقوق صاحبان سهام (ROE_t) از تقسیم سود قبل از ارقام غیر مترقبه بر ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام در پایان سال t محاسبه می‌گردد.

$LNSIZE_t$: لگاریتم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در پایان سال t است (اندازه شرکت)

۶- جامعه و نمونه آماری تحقیق

جامعه آماری تحقیق حاضر، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۵ ساله از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ می‌باشد. این نمونه‌ها شامل شرکت‌هایی است که دارای ویژگی‌های زیر باشند که جدول آن هم در ادامه اشاره شده است:

(۱) شرکت‌های مورد نظر از ابتدای سال ۱۳۹۵ تا انتهای سال ۱۳۹۹ در عضویت بورس اوراق بهادار باشند.

(۲) پایان سالی مالی آنها ۲۹ اسفند باشد.

(۳) در دوره مورد بررسی توقف عملیات یا تغییر در دوره مالی نداشته باشند.

(۴) صورت‌های مالی آنها در سالهای مورد نظر توسط سازمان بورس اوراق بهادار منتشر شده باشد

(۵) داده‌های مورد نظر آنها در دسترس باشد.

(۶) در طی دوره مورد بررسی (۱۳۹۵-۱۳۹۹) تغییر سال مالی نداشته باشد

(۷) جزء شرکتهای مالی و شرکت‌های سرمایه‌گذاری یا شرکتهای واسطه‌گری مالی نباشد.

روش نمونه‌گیری حذفی سیستماتیک می‌باشد که با توجه به ملاحظات فوق، تعدادی از شرکت‌های جامعه آماری به عنوان نمونه انتخاب می‌شوند. بر این اساس در جامعه تعدیل شده تعداد ۱۲۴ شرکت، از جامعه آماری حضور دارند.

۷- بررسی مانایی متغیرهای پژوهش

در این پژوهش، به منظور آزمون ریشه‌ی واحد تابلویی، از روش لین و چو^۴ استفاده شده است. فرضیه‌ی صفر در این آزمون بیان‌گر نامانایی متغیر است. در این صورت، چنانچه مقادیر احتمال کمتر از ۰/۰۵ باشد، فرض صفر رد خواهد شد.

جدول (۱) نتایج آزمون مانایی برای متغیرهای مدل

احتمال	ضریب	نماد متغیر	نام متغیر
۰,۰۰	-۱۴,۸۴	DACC	مدیریت سود
۰,۰۰	-۱۳,۲۹	AdtSize	اندازه‌ی موسسه‌ی حسابرسی
۰,۰۰	-۵,۳۹	Rotation	چرخش حسابرس مستقل
۰,۰۰	-۱۷,۹۳	Comit	استقرار کمیته حسابرسی و حسابرسی داخلی
۰,۰۰	-۹,۶۱	LEV	اهرم مالی
۰,۰۰	-۴,۶۳	SIZE	اندازه‌ی شرکت
۰,۰۰	-۴۷,۰۳	MB	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام
۰,۰۰	-۷,۸۴	ROE	بازده حقوق صاحبان سهام

نتایج مربوط به مانایی برای داده‌های پانل در جدول فوق ارائه شده است. بر اساس نتایج بدست آمده، تمامی متغیرها در سطح مانا هستند چرا که مقادیر احتمال تمامی متغیرها کمتر از ۰/۰۵ بوده و فرض صفر که مبتنی بر نامانایی است، رد خواهد شد.

۸- آزمون هم‌خطی

قبل از برآورد مدل لازم است تا عدم هم‌خطی میان متغیرهای مستقل آزمون شود. برای بررسی وجود یا عدم وجود هم‌خطی خود میان متغیرهای مستقل پژوهش از تحلیل همبستگی استفاده شده است. که این کار با محاسبه ضریب همبستگی انجام می‌شود. جدول (۲)، ضرایب همبستگی میان متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد.

جدول (۲) آزمون هم‌خطی متغیرهای پژوهش

MB	SIZE	LEV	Comit	Rotation	Adt Size	DACC	
						۱	DACC
					۱	۰,۰۴	Size Adt
				۱	۰,۰۷۵	۰,۰۶	Rotation
			۱	۰,۰۲۷	۰,۰۴۵	۰,۰۱	Comit
		۱	۰,۰۹۴	۰,۱۱	۰,۰۲۷	۰,۱۳	LEV
	۱	۰,۰۴۴	۰,۰۵۹	۰,۱۹	۰,۰۳	۰,۱۰	SIZE
۱	۰,۰۶۹	۰,۰۷۲	۰,۰۴۱	۰,۱۳	۰,۰۹۱	۰,۱۵	MB

با توجه به نتایج جدول (۲) مشخص گردید ضریب همبستگی خیلی زیاد یا خیلی کم (نزدیک به +۱ یا -۱) که نتایج تحلیل رگرسیونی را تحت تأثیر قرار دهد مشاهده نمی‌شود. در نتیجه هم‌خطی میان متغیرهای پژوهش وجود ندارد. به عبارت دیگر از آنجا که ضریب همبستگی در جدول فوق کمتر از قدر مطلق ۰,۳ می‌باشد، بین متغیرهای پژوهش، چندان هم‌خطی وجود نداشته لذا یک از شرایط فروض کلاسیک حداقل مربعات معمولی مورد تأیید قرار می‌گیرد.

۹- تحلیل فرضیه‌ها

ابتدا برای تعیین روش به کارگیری داده‌های ترکیبی و تشخیص همگن یا ناهمگن بودن آنها از آزمون آماره F لیمر^۱ استفاده شده است. فرضیه‌های آماری این آزمون به شرح زیر است:

^۱ . Limer

$H_0 =$ (OLS روش) باشند همگن می‌باشند (روش)

$H_1 =$ واحدهای انفرادی همگن نیستند (روش اثرات ثابت FE)

جدول (۳) آماره F لیمر

نتیجه آزمون چاو	F	احتمال F	نتیجه گیری
فرض H_0 رد می شود	۶,۷۱	۰,۰۰	واحدهای انفرادی همگن نیستند (روش اثرات ثابت FE)

منبع: برآورد محقق

توجه به اینکه مقدار آماره F عدد تقریباً بزرگی می باشد (۶,۷۱) و بیشتر از کمیت بحرانی می‌باشد (همچنین مقدار ارزش احتمال نیز کمتر از ۵٪ می‌باشد) بنابراین فرضیه صفر به نفع فرضیه مقابل مبنی بر اینکه استفاده از روش FE مناسب است رد می شود.

به منظور گزینش میان مدل اثرات ثابت و مدل اثرات تصادفی این آزمون صورت می گیرد. فرض اساسی در مدل تاثیرات تصادفی در این است که مقاطع مورد مطالعه متعلق به جامعه ای بزرگتر هستند و میانگین مشترکی برای عرض از مبدا دارند. اختلاف در مقادیر عرض از مبدا هر مقطع در جمله خطای اخلال منعکس می شود. در روش اثرات ثابت باید جمله عرض از مبدا طی زمان ثابت باشد در حالی که در روش اثرات تصادفی عرض از مبدا میت واند طی زمان تغییر پیدا کند. بنابراین به منظور انتخاب میان دو روش اثرات ثابت و تصادفی برای تخمین داده‌های انباشه شده از آزمون هاسمن استفاده می شود. فرضیات این آزمون بصورت زیر است:

فرضیه صفر: روش اثرات تصادفی کارا تر است.

فرضیه متقابل: روش اثرات ثابت کارا تر است.

جدول (۴) آزمون هاسمن برای تعیین مدل اثرات ثابت یا تصادفی

نتیجه آزمون	Chi-Sq. Statistic	p -value	نتیجه گیری
فرض H_0 رد می شود	۱۴,۹۳	۰,۰۰	استفاده از مدل اثرات ثابت

از آنجا که p -value آزمون هاسمن کوچکتر از ۰/۰۵ شد، بنابراین فرض صفر آزمون هاسمن رد می‌شود و باید تخمین پارامترهای معادله ی رگرسیون چند متغیره ی پژوهش، از مدل اثرات ثابت با استفاده از نرم افزار *Eviews9* صورت گیرد.

۹-۱ آزمون فرضیه اول

H_0 : چرخش حسابرس مستقل اثر معنی دار بر کیفیت سود ندارد.

H_1 : چرخش حسابرس مستقل اثر معنی دار بر کیفیت سود دارد.

جدول (۵) تخمین مربوط به آزمون فرضیه اول

معناداری	آماره t	ضریب	متغیرها
۰,۰۰	۲۱,۷۲	۰,۱۸	عدد ثابت
۰,۰۰	۵,۱۹	۰,۰۷	چرخش حسابرس مستقل
			C
			Rotation

منبع: برآورد محقق

ضرایب مدل رگرسیونی مندرج در جدول (۵) نشان می‌دهد که یک ارتباط مثبت بین چرخش حسابرس مستقل و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد. به عبارت دیگر، ضریب مربوط به متغیر چرخش حسابرس مستقل که عدد ۰,۰۷ را نشان می دهد بیانگر این مطلب است که با افزایش یک واحدی چرخش حسابرس مستقل، می توان در کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران، ۰,۰۷ درصد افزایش داشت. همچنین با توجه به اینکه سطح معناداری کوچکتر از ۵ درصد می‌باشد لذا این ارتباط قابل اطمینان و معنادار می باشد و می‌توان فرض نخست پژوهش را رد نمود. بنابراین چرخش حسابرس مستقل اثر معنی دار بر کیفیت سود دارد.

۹-۲ آزمون فرضیه دوم

H_0 : اندازه موسسه حسابرسی اثر معنی دار بر کیفیت سود ندارد.

H_1 : اندازه موسسه حسابرسی اثر معنی دار بر کیفیت سود دارد.

جدول (۶) تخمین مربوط به آزمون فرضیه دوم

معناداری	آماره t	ضریب	متغیرها	
			عدد ثابت	C
۰,۰۰	۲۱,۷۲	۰,۱۸	اندازه موسسه حسابرسی	AdtSize
۰,۰۰	۱۰,۰۵	۰,۰۳		

ضرایب مدل رگرسیونی مندرج در جدول (۶) نشان می‌دهد که یک ارتباط مثبت بین اندازه موسسه حسابرسی و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد. به عبارت دیگر، ضریب مربوط به متغیر اندازه موسسه حسابرسی که عدد ۰,۰۳ را نشان می‌دهد بیانگر این مطلب است که با افزایش یک واحدی اندازه موسسه حسابرسی، می‌توان در کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران، ۰,۰۳ درصد افزایش داشت. همچنین با توجه به اینکه سطح معناداری کوچکتر از ۵ درصد می‌باشد لذا این ارتباط قابل اطمینان و معنادار می‌باشد و می‌توان فرض نخست پژوهش را رد نمود. بنابراین اندازه موسسه حسابرسی اثر معنی دار بر کیفیت سود دارد.

۹-۳ آزمون فرضیه سوم

H_0 : استقرار کمیته حسابرسی اثر معنی دار بر کیفیت سود ندارد.

H_1 : استقرار کمیته حسابرسی اثر معنی دار بر کیفیت سود دارد.

جدول (۷) تخمین مربوط به آزمون فرضیه سوم

معناداری	آماره t	ضریب	متغیرها	
			عدد ثابت	C
۰,۰۰	۲۱,۷۲	۰,۱۸	استقرار کمیته حسابرسی	Comit
۰,۰۰	۶,۸۴	۰,۱۲		

F-statistic 19.88 Prob (F-statistic) 0.000
R-squared 0.62 R-squared 0.60 Durbin Watson 1.94

ضرایب مدل رگرسیونی مندرج در جدول (۷) نشان می‌دهد که یک ارتباط مثبت بین استقرار کمیته حسابرسی و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد. به عبارت دیگر، ضریب مربوط به متغیر استقرار کمیته حسابرسی که عدد ۰,۱۲ را نشان می‌دهد بیانگر این مطلب است که با افزایش یک واحدی استقرار کمیته حسابرسی، می‌توان در کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران، ۰,۱۲ درصد افزایش داشت. همچنین با توجه به اینکه سطح معناداری کوچکتر از ۵ درصد می‌باشد لذا این ارتباط قابل اطمینان و معنادار می‌باشد و می‌توان فرض نخست پژوهش را رد نمود. بنابراین استقرار کمیته حسابرسی اثر معنی دار بر کیفیت سود دارد.

ضریب R^2 گواه این مطلب است که خط رگرسیون نمونه، داده‌ها را به خوبی برازش نموده و از قدرت توضیح دهنده بالایی برخوردار می‌باشد. در تحلیل رگرسیون بخصوص زمانی که متغیرها در طول یک فاصله زمانی مورد مطالعه قرار می‌گیرند ممکن است تغییر داده‌ها در طول زمان از الگوی خاصی پیروی کند برای تشخیص این الگو از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود. مفهوم مستقل بودن به این معنی است که نتیجه یک مشاهده تاثیری بر نتیجه مشاهدات دیگر نداشته باشد. در رگرسیون، بیشتر در مواقعی که رفتار متغیر وابسته در یک بازه زمانی مورد مطالعه قرار می‌گیرد ممکن است با مشکل مستقل نبودن خطاها برخورد کنیم به این نوع ارتباط در داده‌ها خودهمبستگی می‌گویند. در صورت وجود خودهمبستگی در خطاها نمی‌توان از رگرسیون خطی استفاده کرد. راه مطمئن استفاده از آزمون دوربین واتسون می‌باشد. آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ می‌باشد. اگر بین باقیمانده‌ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد جای هیچ نگرانی نیست. جدول فوق سایر آزمون‌های مورد استفاده شده در تخمین فرضیه‌ها را نیز نشان

می دهد که از مهمترین آن می توان به به آماره F اشاره کرد و با توجه به بزرگتر بودن این آماره از F موجود در جدول می توان به اثبات فرضیه ها مبنی بر وجود رابطه‌ی معنی دار بین متغیرهای پژوهش پی برد. همچنین نتیجه آماره R^2 نشان دهنده یک متغیرهای مستقل، قابلیت توضیح دهنده‌ی بالایی برای مدیریت سود، دارا می باشند.

۱۰- بحث و نتیجه گیری

نتیجه تخمین فرضیه اول نشان می دهد که یک ارتباط مثبت و معنی دار بین چرخش حسابرس مستقل، اندازه موسسه حسابداری و استقرار موسسه حسابداری با کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد. رعایت الزامات افشای اطلاعات توسط شرکت ها منجر به بهبود کیفیت افشای شرکتی می گردد و این امر به نوبه خود می تواند کاهش مدیریت سود فرصتطلبانه توسط مدیران را به دنبال داشته باشد. این نتیجه نشان می دهد آن دسته از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که الزامات افشای اطلاعات را رعایت می کنند کمتر مبادرت به مدیریت سود می نمایند. نتیجه این پژوهش همسو با نتایج یان شان (۲۰۱۵)، نانسون و همکاران (۲۰۱۴)، نین چن و همکاران (۲۰۱۳)، خدای پور و همکاران (۱۳۹۲) و نوروش و همکاران (۱۳۸۸) می باشد.

طور کلی نتایج پژوهش نشان می دهد که تغییر مؤسسات حسابداری، با کشف تحریف مالیاتی و کشف تحریف ناشی از اشتباه در به کارگیری رویه های حسابداری رابطه معناداری دارد به گونه ای که با تغییر مؤسسات حسابداری نسبت موفقیت کشف تحریف مالیاتی و نسبت موفقیت کشف تحریف ناشی از اشتباه در به کارگیری رویه های حسابداری نسبت به قبل از تغییر مؤسسات حسابداری، افزایش معنی داری داشته است و این نشان می دهد که تغییر مؤسسات حسابداری باعث افزایش کیفیت حسابداری با در نظر گرفتن تحریف مالیاتی و تحریف ناشی از اشتباه در به کارگیری رویه های حسابداری می شود. از طرفی رابطه معنی داری بین تغییر مؤسسات حسابداری و کشف تحریف در برآوردهای حسابداری و تخلف از قوانین و سایر تحریف ها دیده شده است. نتایج به دست آمده در فرضیات اول و دوم این پژوهش بر خلاف نتایج پژوهش انجام شده توسط حساس یگانه و جعفری است که به بررسی تأثیر چرخش مؤسسات حسابداری بر کیفیت سود پرداختند و به این نتیجه رسیدند که چرخش مؤسسات حسابداری موجب افزایش کیفیت حسابداری نمی شود. نتیجه این پژوهش همسو با نتایج گارسیا و همکاران (۲۰۱۴)، نوروش و همکاران (۱۳۹۴) و جان جانی و همکاران (۱۳۹۰) می باشد.

۱۱- پیشنهادهای مبتنی بر نتایج پژوهش

براساس نتایج این تحقیق پیشنهاد می شود الزاماتی افشای اطلاعات ناظر بر شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار به طور مستمر ارزیابی و باهدف ارتقای شفافیت مالی در کشور بهبود این الزامات مدنظر قرار گیرد. در حالت کلی با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می شود که تغییر مؤسسات حسابداری به صورت دوره ای در شرکت ها انجام گیرد تا استقلال مؤسسات حسابداری بیشتر حفظ گردد. همچنان که بسیاری از قانون گذاران بر این اعتقادند که روابط طولانی مدت حسابرس و صاحبکار، توان نظارتی حسابرس و همچنین کیفیت حسابداری را کاهش می دهد لذا با کاهش طول مدت رابطه ی حسابرس و صاحبکار، استقلال حسابرس بیشتر می شود. افزایش استقلال مؤسسات حسابداری نیز می تواند کیفیت حسابداری را افزایش دهد.

منابع

۱. ابراهیمی کردلر علی، سید عزیز سیدی، (۱۳۸۷). نقش حسابرسان مستقل در کاهش اقلام تعهدی اختیاری، بررسی های حسابداری و حسابداری، شماره ۵۴، صفحه ۳-۱۶.
۲. ابراهیمی کردلر، ع.، سیدی، س.ع. (۱۳۸۷). نقش حسابرسان مستقل در کاهش اقلام تعهدی اختیاری. بررسی های حسابداری و حسابداری، شماره ۵۴، ۳-۱۶.
۳. تهرانی رضا، محسن فنی اصل، (۱۳۸۶). رابطه وجه نقد حاصل از عملیات و سود تعهدی با بازده سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، تحقیقات مالی، شماره ۲۴، صفحه ۲۱-۳۲
۴. تیموری حبیب الله، (۱۳۸۶). ساختار تئوری در حسابداری، تهران، سازمان حسابداری، صفحه ۹۹

۵. حساس یگانه یحیی، خالقی بایگی احمد. (۱۳۸۳). فاصله انتظاراتی بین حسابرسان و استفاده کنندگان از نقش اعتباردهی حسابرسان مستقل. فصلنامه بررسیهای حسابداری و حسابرسی ۳۵، ۲۹-۵۴؛ ۱۳۸۳.
۶. سجادی، سید حسین و عربی، مهدی (۱۳۹۰)؛ تاثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود، فصلنامه حسابدار رسمی، سال ششم، بهار ۱۳۹۰، شماره ۱۲، صص ۱۰۴-۱۰۵.
۷. شفیق آبادی، عبدالله. (۱۳۸۳). راهنمایی و مشاوره تحصیلی و شغلی، انتشارات سمت، تهران.
۸. عبدالمهدی انصاری، همکاران. (۱۳۹۰). نشریه تحقیقات حسابداری و حسابرسی. شماره نشریه ۱ فصل انتشار پاییز.
۹. عرب مازار یزدی محمد، بیبا مشایخی، افسانه رفیعی، (۱۳۸۵). محتوای اطلاعاتی جریانهای نقدی و تعهدی در بازار سرمایه، بررسی حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۳، صفحه ۹۹-۱۱۸.
۱۰. عضدانلو، حمید. (۱۳۸۰). آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه شناسی، تهران، چاپ دوم، ص ۲۰۳، و دورکیم، امیل؛ ص ۳۵۹.
۱۱. فروغی، داریوش؛ فرزاد کریمی و شیوا کلانتر معتمدی. (۱۳۹۰). بررسی تاثیر کیفیت اقلام تعهدی بر ساختار سررسید بدهی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران؛ فصلنامه حسابداری مالی؛ سال سوم؛ شماره یازدهم؛ پائیز؛ صص ۹۸-۱۱۸.
۱۲. قاسمی، محسن. (۱۳۹۲). آشنایی با نهادهای حسابداری، قسمت پنجم: ایران - بخش دوم. ماهنامه حسابدار، انجمن حسابداران خبره ایران، شماره ۲۴۵، صص ۷-۴، اردیبهشت.
۱۳. یحیی حساس یگانه، کاوه آذین فر. (۱۳۹۲)، رابطه بین کیفیت حسابرسی و اندازه مؤسسه حسابرسی چیست؟، شبکه خبری تحلیلی استان البرز.

1. Chen, Y. & linlin, K. & Zhou, J. (2005). Auditor s quality & earnings management for Taiwan IPO firms. *Managerial Auditing Journals*, 20(1), 86-104.
2. Cheng, C.S., Liu, C.Z. and Thomas, W. (2012), Abnormal accrual estimates and evidence of mispricing, *Journal of Business Finance & Accounting*, January/March: 23-57
3. Chin Ying, C. & Chan-Jane, L, & Yu-Chen, L.(2008). Audit partner tenure,audit firm tenure and discretionary accruals: does long auditor tenure impair earnings quality? *Contemporary Accounting Research*, 25(2), 415-435.
4. Dechow P., I. Dichev, (2002). The Quaility of Accruals and Earnings, The Role of Accruals in Estimation Errors, *The Accounting Reviw*, No. 77, pp. 35-59
5. Dechow, P.M. and Dichev, I.D. (2002), The quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors, *Accounting Review*, 77: 35-59.
6. Etheridge H.L., K.H.Y. Hsu, (2004). Using Artificial Neural Networks To Examine Semiotic Theories of Accounting Accruals, *Journal of Business & Economics Research* , No. 12.
7. Financial Accounting Standards Board (FASB), (1978). Statement of Financial Accounting Concept No.1: Objective of Financial Reporting by Business Enterprises, Norwalk, CT: FASB.